

Драгана М. Литричин Дунић¹
Универзитет „Едуконс“, Учитељски факултет

Оригинални
научни рад

Александра Ч. Томић
Јагелонски универзитет, Катедра за славистику, Краков

Имајологија у настави српској језика и књижевности са сираним сиранима

Резиме: У овом раду истражујемо начине на које имајологију можемо представити сираним сиранима српскојезике. Први део рада је теоријски и осветљава појмове који су у дубокој вези са формирањем слике о сиранима и њиховим идентитетима. Бавимо се имајинарним границама, литературом као идентитетом, имајинарним Балканом, имајолошком кријком и балканизацијом, а све то кроз призму књижевних текстова. Проучавање представља којима се Балкан симболички приказује у популарној књижевности Зайада, анализирање слике Друи, значајан је задатак имајолошких истраживања, али и један од важних истраживачких задатака садашњице. У овом раду размотрићемо нека од поменутих питања из домена комуникације. Истраживали смо и културни контекст и процес који формира писачеву перцепцију и условљава његово сиранима о хомо балканикусу и сл.

Слика о себи и слика о Друи у књижевности веома су важне, не само за разумевање националног карактера и очување културног идентитета већ и за ослобађање од идеолошких читања и сиранима сиранима.

Друи део рада је практична примена теоријског дела и нуди методички оквир за рад са сиранима сиранима. Наиме, кроз анализу књижевних дела долазимо до закључака како се формира слика о себи и друи. С обзиром на то да је истраживање сиранима сиранима на Јагелонском универзитету у Кракову², највише смо анализирали Андрићева дела у којима се може сагледати начин на који посматрамо себе и сиранима, али смо истраживали и како се Балкан симболички представља у популарној књижевности Зайада. Оваква врста наставе

1 ddunic@gmail.com

2 У Кракову, на позив Јагелонског универзитета, проф. др Драгана Литричин Дунић је одржала предавање „Литература и идентитет“ студентима српскојезике, а у сарадњи са лектором Александром Томић је урађено истраживање.

Copyright © 2018 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

је значајна јер омогућава створеним студентима да један проблем сагледају из више углова и да разумеју наш менталитет, традицију, историју, уметност, књижевност, као и све слојеве наше стварности.

Кључне речи: имагологија, створени студенти, лијераура, Иво Андрић, идентитет.

Литература и идентитет

Литература може да буде, с једне стране, утемељење културног и националног идентитета, а с друге стране, стални показатељ разлика. Слика о себи и слика о Другом у књижевности веома су важне, не само за разумевање националног карактера и очување културног идентитета већ и за ослобађање од идеолошких читања и стварања стереотипа.

Анализирање слике Другог, истраживање представа којима се Балкан симболички приказује у популарној књижевности Запада, проучавање културног контекста и процеса који формира пишчеву перцепцију која условљава утемељење стереотипа о хомо балканикусу и многих других – значајан је задатак имаголошких истраживања, али и кључних истраживачких задатака садашњице. Имагологија је грана компаратистике која се бави проучавањем слика Другог у књижевности, као и утицајем таквих слика у нашој рецепцији књижевних феномена.

Књижевна дела могу утицати да имагинарне границе постану стварне, а да се стварне границе помере. Француски компаратиста Данијел Анри Пажо је крајем осамдесетих година истакао да је један од главних задатака имагологије „културно посредовање“ (Pageaux, 1994: 40). Италијански компаратиста Армандо Њиши истиче да се компаратистика преобразила у „знање о сусретању“, са снажном етичком димензијом тих сусрета у којима за све учеснике „остају активне сопствене традиције, културне историје, језици и поетике“ (Gnisci, 1999: 7).

Међутим, књига Едварда Саида *Оријентализам* (1978) поставила је пред компаратистику

важно етичко питање: да ли је писање о другим културама и њиховим литературама вредносно неутрално или је под утицајем политичке моћи културе којој аутор припада?

Његово кључно питање је: „Како приказујемо друге културе? Шта је то друга култура?“ (Said, 1978: 325). Саид запажа да је проучавање Другога привилегија Запада и да се поменути тумачењима заправо конструише Оријент (Said, 2008: 431). Такво тумачење Другог кроз стереотипе и генерализације одвија се, заправо, док год и инфериорни Други не прихвати наметнуте слике о себи као сопствене представе. Под Саидовим утицајем настале су и студије о другим регионима света, нпр. књига Марије Тодорове *Имагинарни Балкан*, која се бави конструисањем Источне Европе.

Сасвим је јасно да су понеке одавно формиране слике о Балкану постале својеврсни стереотипи, и као такве могу симболизацијом, производњом слика балканске Другости, својеврсним мапирањем указивати на наративно освајање Балкана и имагинарну колонизацију. Појаве и правци у књижевности битно утичу и дефинишу културне идентитете, а захваљујући имагологији – као дисциплини која комбинује књижевну критику, антропологију, етнопсихологију, социологију, психологију – и постколонијалној критици – која данас теоријски усмерава имаголошка истраживања, можемо разматрати поменуте значајне феномене.

Марија Тодорова указује да становници Балкана имају о себи „негативну представу јер им она, тако неповољна и пуна омаловажавања, долази споља“ (Todorova, 2006: 106) и оштро се

супротставља категорији тзв. националног карактера.

Она сматра да је као неодвојиви део Европе, али културно конструисан као „унутрашња другост“, Балкан послужио да „апсорбује мноштво екстернализованих политичких, идеолошких и културних фрустрација које потичу из тензија и противречности својственим регионима и друштвима изван Балкана“ (Todorova, 2006: 355).

Из Саидове перспективе, књижевност је важна јер утиче на друштво и културне идентитете, а при томе може рефлектовати политичке утицаје и путеве културне доминације. Тумачење Другог кроз својеврсна уопштавања и стереотипе одвија се, заправо, док год и инфериорни Други не прихвати наметнуте слике о себи као сопствени идентитет.

У имаголошком контексту, представа има широку рецептивну и информативну моћ, и обрађује читав низ сродних термина, попут заблуда, предрасуда, стереотипа, митова, менталитета, другости, као и балканолошких термина: балканизација, балкански модел света, балкански менталитет. Оно што је такође у компаратистици уочено јесте чињеница да се заблуде брже и боље преносе од истине.

У том контексту Балкан се користи и као метафора, а почетком 20. века добио је јасне пејоративне конотације, и временом је постајао симбол за нешто полуразвијено, полудивилизовано, полуоријентално, агресивно, варварско.

Феномен идентитета стекао је последњих година готово привилеговано место у области друштвено-хуманистичких наука и у вези је са теоријом модерног друштва у којој се настоји да се афирмише одређена различитост и аутентичност која подразумева историјско утемељење.

Homo balcanicus, homo heroicus

Посматрајући књижевни текст као одраз културног идентитета у којем се може сагледати менталитетска структура и цивилизацијски ниво једног народа, један од најпознатијих српских књижевних критичара друге половине 20. века и истакнути „андрићолог“ Петар Џаџић је 1987. године написао књигу *Homo balcanicus, homo heroicus*, а потом је 1994. године објавио још једну књигу књижевно-антрополошких студија.

Homo balcanicus, homo heroicus осветљава тамне црте балканског менталитета. У судару с елементима комике и драмом идентитета, критичар је кроз књижевно-антрополошку визуру покушао да обори традиционалне табуе у нашој средини кроз интерпретације усмене и писане књижевности.

У овим књигама критичар је најближи ономе што данас подразумева тзв. аутоимагинативно стварање, тј. продукцију представа о себи и сопственој заједници. Написао је својеврсне студије менталитета. Кроз визуру књижевних текстова Џаџић је анализирао стварање и изражавање националних идентитета.

Најинтересантнија тумачења односе се на митоманске мистификације у нашим историјским, књижевним, културним и социјалним условима. Критичар је трагом научника Јована Цвијића осликао балканску „колективну сенку“, коју прате особине попут: сујете, нарцизма, претеране честољубивости и осветољубивости. Карактеролошким анализом указује и на динарску плаховитост, самохвалу, сујету, деструкцију, као и склоност човека балканског поднебља сагледавању људи и појава као екстремних супротности. Петра Џаџића можемо сматрати зачетником наше имаголошке критике.

Слика Друјої

Са студентима србистике анализирали смо како функционише говор о Другом на примеру Андрићевих текстова. Реч је о студентима четврте и пете године србистике који познају Андрићеве романе и приповетке, што значи да се разговор водио о делима која су већ прочитана.

У *Аникиним временима* Андрић износи виђење жене ондашње Босне, фаталне жене која има кобни укус источног греха. Она је огледало туђег сна. У лику Анике дочарана је андрићевска варијанта архетипа „фаталне жене“ која узрокује зло. За касабу жена је адско искушење, жудња која доноси пропаст, али она је, пре свега, трагично биће јер, заправо, она је само „пројекција“ (у психолошком смислу) онога што други виде у њој, фаталност на нивоу домаштаних особина које јој околина приписује.

Када креирамо слику *Друјої*, она неминовно осликава и онога који је ствара. Слика *Друјої* често се тако појављује као *нејација Друјої*.

У приповеци *Злостављање*, чини се, Андрић је најупечатљивије описао слику из грађанског живота у којој јунакиња трпи емотивно злостављање, чија специфичност је у његовој невидљивости и, истовремено, разорној снази, немогућности да жена-жртва своје патње учини разумљивим околини. Јасмина Ахметагић је исправно описује као жену-жртву, „ону која не пружа отпор, а узрок њене пасивности, осим породичног васпитања, јесте и отменост душе из које извире њено дубоко осећање стида“ (Ahmetagić, 2011: 131).

Ови текстови су били студентима интересантни за анализу функционисања механизма говора о Другом, као и начина на који инфериорни Други прихвата наметнуте стереотипе средине и на тако заснованим спољашњим околностима усваја негативну представу о себи.

Након завршених предавања желели смо да видимо на који начин студенти могу да на конкретним примерима из књижевности утемеље своја знања.

Наглашавамо да смо час одржали студентима магистарских студија српског језика и књижевности.³ Ово је важно нагласити јер је реч о студентима чије је знање српског језика на високом нивоу. Осим знања српског језика на високом нивоу, реч је и о студентима који одлично познају српску књижевност и који су читали одређен број романа и приповедака, али су и непосредно пре овог часа гледали представу *На Дрини ћурија* у извођењу Српског народног позоришта у Новом Саду.⁴

Час је одржан на лекторским вежбама. Одабрали смо управо лекторске вежбе јер је реч о часовима на којима долази до повезивања знања језика и књижевности. Дакле, осим анализе књижевног дела, бавили смо се и анализом језика и свих оних суптилно пренесених порука кроз сам језик. За ову тему смо, према силабусу, одвојили две академске недеље, односно четири академска часа.

У наставку текста нудимо табеларни приказ силабуса за поменуте две недеље. У

3 Одлучили смо да одржимо час студентима магистарских студија како би студенти сва дела која буду анализирана на часу читали искључиво на српском. Уколико лектор жели да овакву врсту часа одржи на основним студијама, неопходно је да припреми студенте и да направи неку врсту помоћних речника и да за овакав час, према силабусу, одвоји више наставних часова.

4 Реч је о представи коју је режирао Кокан Младеновић. Ова представа нам је била изузетно занимљива као повод за разговор. Наиме, представа отвара теме којима ћемо се бавити на часовима. Реч је о представи која је на студенте оставила изузетан утисак, али их је навела да размишљају и о томе колико су одређени догађаји који су се десили на простору Балкана били предодређени нашим, тј. Балканским начином поимања стварности. И колико су се одређени догађаји природно надовезали на Андрићев роман, односно на његов завршетак. Ова представа је отворила врата причи о себи и Другоме, те ћемо и њу анализирати на часовима.

оквиру табеларног приказа се може видети који текстови и фрагменти су ушли у наш корпус за анализу. С обзиром на чињеницу да је изузетно широк корпус текстова које смо користили на лекторским вежбама, студенти су одређен број текстова читали за домаћи задатак и о њима се говорило на часовима у виду анализе

и интерпретације текста. Дакле, студенти су на часове долазили припремљени како бисмо на што ефикаснији начин приступили текстовима и анализи. Осим тога, након завршене анализе на часу, студенти су имали и домаће задатке који су се тицали углавном анализе језика текстова о којима је било речи.

Табела 1. Приказ силабуса за прву радну недељу.

1 tydzień	GŁÓWNY TEMAT, PODTEMATY	MATERIAŁY (PODRĘCZNIK, INNE ŹRÓDŁA TEKSTÓW)	ZAGADNIENIA GRAMATYCZNE
1	Иво Андрић, <i>Писма из Кракова</i> . Интервју који је Иво Андрић дао професору Франчићу. Говор који је Андрић одржао приликом доделе почасног доктората Јагелонског универзитета 1964. године.	Текстови писама у целисти. Фрагменти из интервјуа и Андрићевог говора.	Анализа језика на нивоу лексикологије и стилистике. Уочавање специфичности форме писама, интервјуа и говора.
2	Фрагменти из следећих дела: Милорад Живанчевић, <i>Полоника</i> ; Силвија Новак Бајцар, <i>Јелена, жена које има</i> ; Бисерка Рајчић, <i>Мој Краков, Пољска цивилизација</i> .	Фрагменти из наведених дела.	Одлике функционалних стилова.

Табела 2. Приказ силабуса за другу радну недељу.

2 tydzień	GŁÓWNY TEMAT, PODTEMATY	MATERIAŁY (PODRĘCZNIK, INNE ŹRÓDŁA TEKSTÓW)	ZAGADNIENIA GRAMATYCZNE
1	Иво Андрић, фрагменти из романа <i>На Дрини ћуџија</i> .	Фрагменти из романа.	Анализа језика на нивоу лексикологије, фразеологије и стилистике.
2	Петар Цацић, <i>Иво Андрић:есеј</i> . Фрагменти из више културолошких текстова (Саид, Тодорова, Чомски).	Фрагменти из наведених текстова.	Одлике функционалних стилова.

Прве недеље смо се бавили искључиво начином на који је Андрић видео Пољску и Пољаке. На прва два часа је било речи о томе како Андрић види Другог, али је било и речи о томе како видимо себе кроз перспективу Другог, с обзиром на то да је овде реч о студентима који су

махом пољске националности. Наравно, овакве теме су увек веома занимљиве јер остављају простора за жив разговор и дијалог, чему смо и сведочили на часовима. Друге недеље смо анализирали на који начин је Андрићево дело слика хома балканикуса, односно слика свих нас који

чинимо балкански простор. Овде је било речи и о томе како пољски студенти данас доживљавају балкански духовни простор. Дакле, након предавања, а касније и овако одржаних лекторских вежби, можемо да закључимо да је о имагологији најсврсисходније говорити кроз анализу књижевних текстова који се тичу Другог, али и нас самих, како бисмо добили што целовитију слику. Чињеница је и да на часовима имамо увек две перспективе, будући да је час живи организам у коме учествују и Други и Ми, што додатно обогаћује и шири видике.

Пољска Андрићевим очима

С обзиром на чињеницу да је Иво Андрић у периоду од 24. априла до 28. јуна 1914. године боравио у Кракову и био студент Јагелонског универзитета, желели смо да ставимо акценат и на текстове који говоре о томе како је наш нобеловац доживео Краков, односно Пољску. На тај начин ће млади студенти србистике стећи увид у то како је Андрић доживео пољску културу, традицију, обичаје, Краков, али и Пољаке као народ. Ово је веома важно јер је реч о аутентичној слици Другога, коју ће Пољаци доживети као слику о себи из перспективе Другог. Ово је нарочито важно, имајући у виду да је Андрић у својим делима више пута помињао Краков, али и да је одржао више говора и дао један интервју на тему овог града, који су сачувани као аутентично сведочанство. Значај овакве анализе је изузетан јер је Андрић, пишући и говорећи о Пољској, увек имао веома интиман и сентименталан тон. Тон из којег извире дубока наклоност према једном словенском народу, са којим се Андрић веома лако идентификовао. Са друге стране, студенти србистике на Јагелонском универзитету ће моћи да виде на који начин је један нобеловац доживео њихов универзитет, али и њихов град, њихове улице и Пољаке са којима се дружио, а који су махом о њему говорили и оста-

вљали сведочанства која се такође могу пронаћи и данас. Осим писама, анализираћемо и интервју који је Андрић дао професору Франчићу, али и говор који је Андрић одржао приликом промоција почасног доктората Јагелонског универзитета 1964. године. Сматрамо да ће ових неколико текстова осветлити Андрићево виђење Пољске. О овим и сличним темама су писали и многи пољски научници који су се бавили везом Андрића и Пољске. Неки од тих текстова нису преведени на српски, па ће студенти након овог часа имати и домаћи задатак да такве текстове преведу на српски. На овај начин додатно продубљујемо тему којом се бавимо, али и омогућавамо студентима да усавршавају превођење са пољског језика на српски.

Милорад Живанчевић је, бавећи се везом Андрића и Пољске, више пута истицао како је Андрићев боравак у Кракову неправедно бачен у сенку у односу на остале градове у којима се школовао, а касније и службовао. У тексту *Полоника* Живанчевић на једном месту сакупља податке који су значајни за сагледавање везе која постоји између нашег нобеловца и Пољака. У поменути текст су инкорпорирани и делови *Писама из Кракова*, интервјуа, Андрићевог говора на Јагелонском универзитету. Овде можемо видети и Андрићеву преписку са пољским преводиоцима, али и одломке из многобројних књижевних критика из пера пољских критичара. Значај овог текста је и у описима Кракова и уопште Пољске из перспективе аутора. Сматрамо да је неопходно да сви студенти србистике у Пољској темељно и детаљно приступе текстовима Милорада Живанчевића, јер ће тако бити у могућности да створе слику о Андрићевом доживљају Пољске и Пољака, али и да буду преносиоци стечених знања и да чувају и негују трајну везу између народа. Такође сматрамо да је неопходно да се поменути текстови нађу у силабусима студената пољског језика на српским универзитетима. Изузетно драгоцен и целовита књига *Јелена, жена које има* професорке Јагелонског

универзитета Силвије Новак Бајцар нам пружа обједињену и целовиту слику Андрићевог боравка у Пољској и веза које је писац за живота имао са Пољацима. Реч је о књизи која представља огромну драгоценост за тумачење Андрићеве књижевности, али и биографије. Силвија Новак Бајцар се детаљно бавила Андрићевим боравком у Кракову, али је осветлела и лик лепе Пољакиње – Јелене Ижиковске (Helena Irzykowska). Осим поменутих текстова, изузетно је важно увести у силабус књиге *Мој Краков и Пољска цивилизација* Бисерке Рајчић, како бисмо видели слику Другог из више перспектива.

Балкан очима странаца

Друге недеље смо се бавили Андрићевим делом. С обзиром на то да лектор који има вишегодишње искуство у раду са студентима врло добро зна која дела његови студенти познају са часова књижевности и лекторских вежби, сматрамо да је најбоље да се на основу тога организују часови. У нашем случају, на овим часовима је било речи о роману *На Дрини ћурија*.⁵ Час је организован тако што смо издвојили одређене фрагменте поменутог романа које су студенти још једном прочитали пре часа. На примерима тих фрагмената смо желели да покажемо на који начин се формира слика о себи, али и Другоме. Роман *На Дрини ћурија* нам је послужио да увидимо на који начин касаблије виде странце који долазе са Истока, али и странце који долазе са Запада, да би напослетку видели како ти исти појединци виде себе у односу на њих.

Након завршене анализе на нивоу књижевног текста предлажемо да лектор одабере један од есеја Петра Џацића или да студенти имају могућност да сами одаберу један од есеја

5 Србисти у Кракову познају и остала Андрићева дела, међутим, с обзиром на тему и временску ограниченост, решили смо да се фокусирамо на поменути роман.

из књиге *Иво Андрић: есеј*,⁶ како би се сагледала и књижевна критика. Дакле, како би студенти имали увид и у такву врсту текстова.

Осим тога, издвајамо и пар фрагмената из књиге *Оријентализам* Едварда Саида и књиге *Имаинарни Балкан* Марине Тодорове, бавимо се и термином и појмом меке моћи америчког политиколога Џозефа Наја, текстовима Ноама Чомског и сличним темама.⁷

Осим поменутих темама, бавимо се и везом имагологије и формирања стереотипа, начинима на који се стереотипи формирају и начинима на који живе, опстају и, евентуално, нестају. Бавимо се и анализом језика и увиђамо суптилне разлике у Андрићевим делима, анализирамо и језик којим су писана књижевна дела, књижевна критика, поменуте студије. Дакле, причу о имагологији можемо посматрати и кроз сам језик и функционалне стилове са којима се сусрећемо. У раду са страним студентима је увек неопходно посматрати стварност кроз призму језика. На овај начин страни студенти доживљавају језик у свој његовој пуноћи и заокружује се целина о којој је било речи на часовима. Када је реч о перцепцији идентитета кроз учење српског језика као страног, интересантно је проучити радове које је на ту тему написао Александер Урком.

У завршном делу последњег часа покушали смо да причу о имагологији коју смо водили преко предавања, анализе књижевних текстова, интервјуа, писама и књижевне критике сведемо на једну интимну и личну раван. То значи на смо на крају четвртог часа разговарали о томе шта је типично српски очима Пољака, а шта је

6 Са текстовима Петра Џацића се студенти сусрећу већ на трећој години студија, те ово може бити занимљиво јер се ради о текстовима аутора кога већ познају.

7 Ово је био наш избор из текстова који се баве имагологијом и сличним темама. Лектор треба да процени, на основу свог силабуса, којим текстовима може да се бави како би се прича од књижевности проширила и на друге равни.

типично пољски очима Срба. Који су то стереотипи које смо имали једни према другима, а шта је оно што нас је дочекало у стварности.⁸ Које су наше највеће различитости, а шта су нам сличности. Колико се словенски народи између себе идентификују као јединство, с обзиром на словенско порекло. Питали смо се и колико смо, дружећи се, утицали једни на друге. Након тога смо нас, као Европљане, посматрали у контексту неевропских народа и култура. Оваквим темама, чини се, као да нема краја и управо због тога су инспиративне за рад са студентима, а нарочито студентима странцима.

На крају часа смо анонимно анкетирали студенте, којима смо поставили два питања.

1. Наведи три синонима за Балкан.
2. Наведи три типичне особине Срба.

Анкетирано је седамнаест студената. За одговоре на питања студенти су имали минут. Време смо ограничили како бисмо добили првобитне асоцијације. Односно, оно што студенти помисле без велике анализе. Одговоре преносимо у целости, на тај начин што је у првој колони приказан појам који су студенти написали, док је у другој колони приказан број студената који је дао поменути одговор.

Асоцијације на Балкан су следеће:

Табела 3. Приказ одговора студената на прво питање.

Музика	6
Ракија	4
Југославија	3
Добра храна	3
Рат	3
Дивља природа	3
Сунце	3
Море	2
Планине	2

⁸ За ову тему лектору може послужити *Приручник за српски као странски језик и Култура живој језика* Катажине Либер и Славице Прпе.

Одмор	2
Оријент	1
Пријатељство	1
Култура	1
Људи који воле да помажу	1
Шарен фолклор	1
Традиција	1
Провод	1
Летовање	1
Кафана	1
Мир	1
Хедонизам	1
Балкански менталитет	1
Песме	1
Културна различитост	1
Мултикултуралност	1
Србија	1
Хајдуци	1
Топло време	1
Црква	1
Енергија	1

Из перспективе пољских србиста Срби као народ су:

Табела 4. Приказ одговора студената на друго питање.

Отворени	10
Опуштени	4
Гласни	4
Пријатни	4
Енергични	3
Поносни	3
Весели	3
Пуни самопоуздања	3
Вредни	3
Гостољубиви	1
Међусобно несложни	1
Везани за отаџбину	1
Воле журке	1
Расположени	1
Не баш озбиљни	1

Снажно повезани са својом културом и земљом	1
Храбри	1
Топли	1
Симпатични	1
Воле да помажу	1
Патриоте	1
Традиционални	1

Ово су одговори србиста на свим нивоима студија. Одговори нису изненађујући и уочавамо да преовладавају позитивне асоцијације, што можемо тумачити као резултат дубоког познавања балканске, односно српске културе.⁹ Реч је о одговорима који су, чини се, ослобођени стереотипа и уврежених мишљења.

Литература

- Ahmetagić, J. (2011). *Priče o Narcisu zlostavljaču: zlostavljanje i književnost*. Beograd: Službeni glasnik.
- Andrić, I. (2011). *Pisma*. Beograd: Štampar Makarije.
- Džadžić, P. (1995). *Homo balcanicus, homo heroicus I*. Sabrana dela VIII. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Džadžić, P. (1995). *Homo balcanicus, homo heroicus II*. Sabrana dela IX. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Džadžić, P. (1996). *Ivo Andrić: esej*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Gnisci, A. (1999). Komparativna književnost kao disciplina dekolonizacije. *Književna istorija*. XXXI, 5–12.
- Konstantinović, Z. (2005). Komparativna imagologija balkanskog i srednjoevropskog prostora. *Slika Drugog u balkanskim i srednjoevropskim književnostima* (11–17). Beograd: Institut za književnost i umetnost.
- Novak Bajcar, S. (2015). *Jelena, žena koje ima*. Beograd: Službeni glasnik.
- Pageaux, D. (1994). *La littérature générale et comparée*. Paris: Armand Colin.
- Pishois, Cl. & Rousseau, A. M. (1973). *Komparativna književnost*. Zagreb: Matica Hrvatska.
- Rajčić, B. (2003). *Poljska civilizacija*. Beograd: Geopoetika.
- Rajčić, B. (2006). *Moj Krakov*. Novi Sad: Stylos.

⁹ Анкета нема за циљ обраду података, већ служи искључиво за то да видимо прве асоцијације студената на појам Балкана и типичних карактеристика Срба. У том контексту је и треба посматрати.

Закључак

Овај рад је један од покушаја да се осветли начин на који можемо говорити о имагологији у настави српског језика и књижевности у раду са страним студентима. Рад је понудио теоријски и методички приступ теми. Ово је само један од начина који може послужити као модел за сличне наставне јединице. Верујемо да управо овакви часови омогућавају студентима да један проблем сагледају из више углова, а да овакве теме помажу да што шире и јасније сагледамо Другог, али и себе. Говорећи о оваквим темама са студентима, ми заправо говоримо о језику, књижевности, историји, традицији, менталитету, о Другом и другачијим културама, о себи као Другом и начину на који нас виде Други.

Коначно, овакви часови доприносе да са равни Ја-Други дођемо до равни Ми.

- Said, E. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon.
- Said, E. (2008). *Orijentalizam*. Beograd: XX век.
- Todorova, M. (2006). *Imaginarni Balkan*. Beograd: Biblioteka 20. vek.
- Urkom, A. (2017). *Jezička kompetencija i savremeno društvo*. Budimpešta: ELTE BKT.
- Valdés, M. (1992). *Comparative Literary History as Discourse*. In *Honor of Anna Balakian*. Bern: Peter Lang.
- Živančević, M. (1987). *Polonika*. Novi Sad: Matica srpska.

Summary

In this paper, we explore the ways in which we can present imagology to foreign students of Serbian language. The first part is theoretical and sheds light to the concepts that are deeply connected with the formation of the image of oneself and other's identity. We are dealing with imaginary boundaries, literature as identity, imaginary Balkans, imagological criticism and Balkanisation, all this through the prism of literary texts.

Research into the representation of the Balkans symbolically represents in the popular literature of the West, analyzing the image of the other, are all-important tasks of imagological research, as well as the key research tasks nowadays. In this paper, we will discuss some of these issues in the field of comparative literature. We researched the cultural context and the process of forming the author's perceptions and stipulating the establishment of stereotypes on homo balcanicus etc.

Self-image and the image of the Other in literature are very important not only for understanding the national character and the preservation of cultural identity, but also for the release from ideological reading and stereotyping.

The other part is the practical application of theoretical work and offers a methodical framework for working with foreign students. Specifically, through the analysis of literary works, we have come to conclusions on how to form an image of yourself and others. Given that the survey was conducted at the Jagiellonian University in Krakow, we analyzed primarily Andrić's work in which we can see the way we view ourselves and others, but we also studied how the Balkans are symbolically presented in the popular literature of the West.

This kind of teaching is important because it allows foreign students to perceive a problem from multiple angles and to understand our mentality, traditions, history, art, literature, and all the layers of our reality.

Keywords: *imagology, foreign students, literature, Ivo Andric, identity.*